

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

Deze paragraaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de risico's van de gemeente Heerlen weer. Het weerstandsvermogen geeft de mate aan, waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's (financiële tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid moet worden gewijzigd. Het geeft tevens inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde weerstandscapaciteit (de ingeschatte risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers op te vangen). Bij de begroting 2020 zijn risico's geactualiseerd, geïnventariseerd en zoveel mogelijk gekwalificeerd. Onze weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de algemene reserve, algemene reserve grondbedrijf en de bestemmingsreserve ter dekking risico's grondexploitatie.

Weerstandscapaciteit:

Algemene reserve (31-12-2020)	1.946.356
Algemene reserve grondbedrijf	46.584
Bestemmingsreserve ter dekking risico's grondexploitatie	5.720.288

Totaal t.b.v. weerstandsvermogen **7.713.228**

Het weerstandsvermogen is als volgt berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

(= max. of min. risicobedrag)

Op basis van de beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) is de ratio:

Begroting 2020

$$7,71 \text{ mln. (weerstandscapaciteit) / } 8,55 \text{ mln. (risicosimulatie) = } \mathbf{0,90}$$

Beoordeling weerstandsvermogen

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel die in samenwerking tussen NAR en de Universiteit Twente is opgesteld. Op basis van bovenstaande berekening wordt het weerstandsvermogen van de gemeente Heerlen gewaardeerd op matig. Met behulp van het ingezette herstelplan is er in de begroting 2020 een stijging te zien van het ratio weerstandsvermogen ten opzichte van de jaarrekening 2018 (laatste peildatum) van 0,1 naar 0,9. Van een waardering in 2018 van ruim onvoldoende naar een waardering in 2020 tot matig. Binnen de vastgestelde termijn van 4 jaar wordt, op basis van de huidige prognose, ruimschoots aan de doelstelling voldaan.

<i>Ratio weerstandsvermogen</i>	Waardering
> 2	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Claims alle programma's (I)

Bij het uitoefenen van haar taken, wordt de gemeente regelmatig geconfronteerd met claims van derden, die leiden tot juridische procedures. Deze claims kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op aanbestedingen, (loonkosten)subsidies, planschades óf op eerder toegekende schadevergoedingen. Het grootste deel van deze claims is niet verzekerd en de uitkomst van juridische procedures is moeilijk in te schatten.

Te nemen maatregel:

Blijven monitoren zodat mogelijke risico's vermeden worden.

Economische activiteit programma 'Economie' (S)

Reeds een paar jaar is sprake van een positieve ontwikkeling bij het aantrekken en vestigen van nieuwe bedrijven maar vooral ook bij het uitbreiden van het reeds in Heerlen respectievelijk de regio zittende bedrijfsleven. De goede economische situatie in zijn algemeenheid maar ook de actieve inzet vanuit de gemeente en de beschikbaarheid van aantrekkelijke bedrijfslocaties is een van de hoofdredenen hiervoor. Heerlen is steeds meer op de kaart als aantrekkelijk vestigingsgebied. Ook investeerders in onroerend goed vinden Heerlen een interessant gebied. Op de locaties Trilandis en Avantis zijn de resultaten goed, niet alleen nieuwe bedrijven maar vooral ook de uitbreidingen van het bestaande bedrijfsleven (Medtronic, DocMorris). Dit betekent ook dat er binnen afzienbare tijd een schaarste probleem ontstaat, met name aan grootschalige locaties.

Voor de meer lokale en kleinschalige bedrijventerreinen Coriopolis, Autoboulevard en Emmaterrein is de uitgifte minder positief. Dit heeft niet alleen met de markt te maken maar ook met onvoldoende op de markt afgestemd aanbod. In dat opzicht is er al een paar jaar een risico van minder opbrengsten aan grondverkoop als gevolg van weinig uitgifte. Ook kan de grondprijs een issue zijn. Voor deze locaties draagt de gemeente als grondeigenaar zelf het volledige risico bij vertraging in de verkoop van gronden.

Te nemen maatregel:

Voor de lokale terreinen dient de profilering (meer marktgericht) en acquisitie sterker te worden ingezet. Deze locaties blijven een risico. Voor Trilandis – waarbij de gemeente enig aandeelhouder is - is geen risico aan de orde. Avantis ontwikkelt zich ook steeds meer positief en het risico voor de gemeente is beperkt en te overzien.

Projectenportefeuille programma 'VHROSV' (S)

De beschikbare budgetten om een aantal infrastructurele en/of herstructureringsprojecten te realiseren zijn op middellange en lange termijn niet voldoende om alle voornemens te realiseren. (Her)prioritering van projecten is daarom noodzakelijk. Dit kan betekenen dat een aantal voorgenomen projecten stopgelegd c.q. getemporiseerd zal worden en dat gewekte verwachtingen bij derden mogelijk niet nagekomen kunnen worden. In hoeverre dit leidt tot schade is niet in te schatten. In Parkstadverband is momenteel een onderzoek gestart naar mogelijke planschade in relatie tot het deprogrammeren van eerder geplande woningen.

Reeds genomen maatregel:

Een herprioritering van (woningbouw)projecten is doorgevoerd. Een aantal grondexploitatieprojecten zal hierdoor niet worden afgerond. Dit is in nagenoeg alle gevallen toe te schrijven aan de marktomstandigheden waardoor het plan, op basis waarvan de exploitatie was opgesteld, niet meer kan worden uitgevoerd. In al deze gevallen moet uit nadere studie blijken of en zo ja, wanneer alsnog opbrengsten voor deze locaties kunnen worden gegenereerd. De komende tijd wordt duidelijk welke financiële consequenties de herprioritering heeft.

Te nemen maatregel:

Ook de woningbouwplannen die wel nog op de Parkstadprogrammering staan en op realisering wachten, worden beleidsmatig opnieuw tegen het licht gehouden. Hierbij worden -voor zover mogelijk- ook de juridische en financiële consequenties van het eventueel schrappen van plannen in kaart gebracht. De nieuwe Parkstadprogrammering is vastgesteld. Wanneer nieuwe plannen voor een project zijn opgesteld, worden deze aan de raad ter besluitvorming voorgelegd inclusief de daaraan verbonden financiële consequenties. Alsdan moeten wellicht voorzieningen worden gevormd om deze financiële implicaties op te vangen.

Verbonden Partijen alle programma's (S)

Verbonden partijen voeren meestal gemeentelijke taken uit met een groot politiek belang. Ze leveren een forse bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Participatie in verbonden partijen levert de gemeente niet alleen voordelen op, maar ook financiële en bestuurlijke risico's.

Te nemen maatregel:

Het beleid conform de nota verbonden partijen uitvoeren. Om de voordelen optimaal te benutten en de risico's te beheersen is aandacht voor de sturingsrelatie met en risicobeheersing bij verbonden partijen belangrijk.

Bodemsanering programma 'VHROSV' (S)

De gemeente kan op enig moment te maken krijgen met een geval van ernstige en gezondheidsbedreigende bodemvervuiling waar onmiddellijk moet worden gesaneerd. In zo'n situatie, die tot nog toe niet is voorgekomen, worden de saneringskosten ten laste van de algemene reserve gebracht. Dit komt, statistisch gezien, ongeveer éénmaal in de 5 jaar voor en vergt dan enorm hoge kosten aan sanering. Afhankelijk van de grootte van de verontreiniging is dan al gauw te rekenen met enkele honderdduizenden euro's aan kosten.

Te nemen maatregel:

Door onderzoek aantonen wie de veroorzaker is van de vervuiling. De kosten worden vervolgens verhaald op de vervuiler.

Bestuurskracht programma Bestuur en Ondersteuning (S)

Regionale samenwerking kan een risico met zich meebrengen. De mate waarin wij onze ambities tot uitvoering brengen en/of wij onze lobby doelstellingen bereiken is afhankelijk van het vermogen van de regio om als samenwerkende gemeenten samen op te trekken, middelen te verzamelen en de uitvoering op gang te krijgen. Ook op het gebied van operationele samenwerking zijn wij afhankelijk van onze buurgemeenten. Komt de samenwerking niet van de grond of loopt deze vast dan betekent dat niet alleen dat wij waarschijnlijk onze kwalitatieve doelen niet halen maar ook dat onze financiële mogelijkheden onder druk komen te staan.

Genomen maatregel:

Voortgang in de samenwerking in Parkstadverband blijven sturen en monitoren. De nieuwe vorm van samenwerking in Parkstad is er een waarin de portefeuillehouders, colleges en gemeenteraden beter in positie zijn gebracht. Dit maakt het mogelijk om veel meer vanuit de integraliteit van de gemeentelijke opgaven besluiten te nemen maar ook om samenwerkingen op te bouwen vanuit 'coalitions of the willing' waardoor de kans op het mislukken van samenwerkingen afneemt.

Achterstand bij actualisering bestemmingsplannen programma 'VHROSV' (S)

Het bestemmingsplan is het instrument bij uitstek om het ruimtelijk beleid te handhaven. Het bestemmingsplan moet om de 10 jaar geactualiseerd worden. Momenteel is er een achterstand ontstaan in het actualiseringsproces. Heerlen kent 33 plangebieden die cyclisch dienen te worden geactualiseerd. Binnen de mogelijkheden van Heerlen is deze inhaalactie in 2024 gerealiseerd.

De volgende risico's doen zich voor:

- het ontbreken van een adequaat ruimtelijk sturingsinstrument;
- het ontbreken van een actueel bestemmingsplan kan leiden tot mislopen inkomsten.

Reeds genomen maatregel:

Het actualiseren van bestemmingsplannen in de organisatie verankeren en het als een cyclisch proces integreren in de bedrijfsvoering.

Te nemen maatregel:

De huidige werkwijze continueren

Sociaal domein programma 'Sociaal Domein' (S)

De transformatie in het sociale domein, met als basis onze geformuleerde uitgangspunten 'sturing en bekostiging sociaal domein' en extra-muralisering van beschermd wonen en opvang, vergen nog de nodige inspanningen van zowel onze gemeente als de zorgaanbieders en andere betrokken partijen. Bovendien ligt het aantal kinderen met jeugdhulp in Heerlen met 16,6% hoger dan het landelijk gemiddelde (10,4%). Daarnaast zagen we in de afgelopen jaren een verzwaring van de problematiek. Met ingang van 2019 is de basishulp jeugd (ambulante jeugdhulp en lokaal preventieve activiteiten) ondergebracht bij 'Jong en Sterk' (JENS). Het implementatietraject bij JENS is complex en verloopt nog niet op alle punten naar wens. Dit is niet geheel onverwacht, dergelijke trajecten zijn zeer intensief en vragen tijd. Gezamenlijk ondernemen wij actie en sturen daar waar nodig bij.

Te nemen maatregelen:

Wmo maatschappelijke ondersteuning en hulp bij het huishouden:

- *Resultaatgerichte afspraken maken met de zorgaanbieders en daarop blijven sturen.*
- *Intensiveren informele zorg en preventie via onze contractpartij Heerlen STAND-BY!!*
- *Ontkokeren en cultuuromslag bij financiering instellingen.*
- *Het continueren van periodieke regiesprekken met de zorgaanbieders.*

Wmo Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang:

- *Meer inzet op preventie door sociale diensten Parkstad.*
- *Meer inzet op preventie door mogelijk maken regulier wonen, bijstellen afspraken Housing Parkstad.*
- *Verbeteren opvang jongeren leidt tot meer duurzame uitstroom.*
- *Alternatieven De Klomp leiden tot minder Opvang recidive en betere spreiding in Parkstad.*

Jeugd:

- *Verder vormgeven en transformeren in samenwerking met JENS.*
- *Nieuwe inkoop Crisishulp Jeugd Zuid Limburg per juli 2019.*
- *Combinatie Jeugdzorg-Onderwijs.*
- *Programma Kansrijk van Start (preventie).*
- *Op basis van opgedane ervaringen, samen met partners komen tot een passende inkoop- en financieringssysteem bij de inhoudelijke doelstellingen voor Jeugdhulp residentieel (verblijf).*

Openeinde regelingen Sociaal Domein (Participatiewet, Jeugd, Wmo, Schuldhulpverlening) programma 'Sociaal Domein' (S)

Vanuit onze gemeentelijke zorgplicht zijn wij verplicht deze voorzieningen aan burgers aan te bieden.

Te nemen maatregelen:

Benodigde zorg en ondersteuning afstemmen op de behoefte(n) van de burgers en bijhouden hoe deze behoefte(n) zich ontwikkelen.

Gemeentefonds alle programma's

Er is een herziening van het totale gemeentefonds per 2021 op komst. Hierbij wordt onder meer beoogd de vastgestelde knelpunten in de verdeling van de middelen voor het sociaal domein op te lossen. Wijzigingen in het verdeelmodel kunnen zowel een positief als negatief effect hebben voor onze bekostiging.

Beheersmaatregel:

Landelijke ontwikkelingen volgen en blijvend monitoren.

Financiële kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. Om dit te bereiken presenteren wij deze kengetallen conform BBV in onderstaand overzicht. In paragraaf 4.6 Financiële status en weerbaarheid laten we in één overzicht de financiële gezondheid van de gemeente zien: "zo staat de gemeente er financieel voor". Hier worden onderstaande kengetallen verder toegelicht.

Ratio's	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
Netto schuldquote	96%	100%	100%	98%
Gecorrigeerde netto schuldquote	97%	101%	101%	99%
Solvabiliteitsratio	5%	5%	6%	6%
Kengetal grondexploitaties	-1%	-1%	-1%	-1%
Structurele exploitatieruimte	2%	3%	4%	3%
Belastingcapaciteit	101%	101%	101%	101%

Netto schuldquote	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
A Vaste schulden	305.678	338.915	329.722	308.428
B Netto vlottende schuld	152.747	132.126	140.877	156.715
C Overlopende passiva	8.292	8.292	8.292	8.292
D Financiële vaste activa	27.646	27.642	27.638	27.635
E Uitzettingen < 1 jaar	35.064	35.064	35.064	35.064
F Liquide middelen	1.039	1.039	1.039	1.039
G Overlopende activa	11.915	11.915	11.915	11.915
H Totale baten	406.302	402.059	403.140	405.339
I Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H*100%	96,2%	100,4%	100,0%	98,1%

Bedragen x € 1.000

Gecorrigeerde netto schuldquote	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
A Vaste schulden	305.678	338.915	329.722	308.428
B Netto vlottende schuld	152.747	132.126	140.877	156.715
C Overlopende passiva	8.292	8.292	8.292	8.292
D Financiële vaste activa (-/- verstrekte leningen)	25.329	25.326	25.322	25.319
E Uitzettingen < 1 jaar	35.064	35.064	35.064	35.064
F Liquide middelen	1.039	1.039	1.039	1.039
G Overlopende activa	11.915	11.915	11.915	11.915
H Totale baten	406.302	402.059	403.140	405.339
I Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H*100% Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen	96,8%	101,0%	100,6%	98,7%

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteitsratio	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
A Eigen vermogen	24.263	29.041	33.817	33.971
B Balanstotaal	511.363	529.868	532.293	527.596
C Solvabiliteitsratio (A/B)*100%	4,7%	5,5%	6,4%	6,4%

Bedragen x € 1.000

Kengetal grondexploitaties	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden				
B Bouwgronden in exploitatie	-4.709	-4.709	-4.709	-4.709
C Totale baten	406.302	402.059	403.140	405.339
D Grondexploitatie (A+B)/C*100%	-1,2%	-1,2%	-1,2%	-1,2%

Bedragen x € 1.000

Structurele exploitatieruimte	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
A Totale lasten	403.267	398.002	394.201	394.237
B w.v. structureel	387.547	389.691	387.633	393.905
C Totale baten	406.302	402.059	403.140	405.339
D w.v. structureel	396.483	399.850	402.199	404.533
E Saldo baten en lasten (=C-A)	3.035	4.057	8.939	11.102
F Mutaties reserves	-3.035	-4.778	-4.976	-154
G w.v. structurele toevoegingen				
H w.v. structurele onttrekkingen	645	640	636	646
I Resultaat (E+F)	0	-720	3.963	10.948
J Structurele ruimte ((D-B)+(H-G))/(C)*100%	2,4%	2,7%	3,8%	2,8%

Bedragen x € 1.000

Belastingcapaciteit *	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	303,05	307,59	312,21	316,89
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	166,11	168,60	171,13	173,70
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	287,01	291,32	295,68	300,12
D Eventuele heffingskorting				
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	756,17	767,51	779,02	790,71
F Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	751,10	762,37	773,80	785,41
G Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar t-1 (E/F)x 100%	101%	101%	101%	101%

Bedragen x € 1.000

*gebaseerd op een meerpersoonshuishouden

